

هامون ایران

تارنمای جامعه مدنی جنوب ایران

گزارشی از ششمین جلسه حلقه خوانش زیست محیطی بوشهر

اسماعیل حسام مقدم, Friday, October 9th, 2015

ششمین جلسه حلقه خوانش زیست محیطی بوشهر برگزار شد

در این حلقه خوانش که با حضور جمعی از اساتید دانشگاهی و پرسنل و مدیر کل سازمان حفاظت محیط زیست استان برگزار شد در ابتدا اسماعیل حسام مقدم کارشناس سازمان محیط زیست و فعال فرهنگی سخنانی درباره رسالت حلقه خوانش زیست محیطی بوشهر و عنوان کتاب هایی که انتخاب شده ایراد کرد و سپس عنوان هایی که از کتاب دل در هوای پاک نوشته دکتر تقی ابتکار در این جلسات انتخاب شده بود را بازگو کرد و به آخرین مبحث این کتاب یعنی اصل دوم ترمودینامیک و ارتباط آن با محیط زیست اشاره کرد در ادامه کاوه حق پرست 'موضوع اصل دوم ترمودینامیک و آخرین مبحث کتاب دل در هوای پاک را آغاز کرد و با توضیح کوتاهی که در خصوص علم مکانیک و زیر شاخه های آن و حوزه های مختلف مکانیک ارایه کرد به شرح ساده ای از علم ترمودینامیک پرداخت ' سپس با بیان تاریخچه علم ترمودینامیک به طور مختصر به تشریح قوانین چهارگانه ترمودینامیک یعنی قانون صفرم و قانون اول و قانون دوم و قانون سوم پرداخت و به موضوع اصلی یعنی قانون دوم ترمودینامیک وارد شد که بحث اصلی آن آنتروپی (بی نظمی) در جهان میباشد. (بی نظمی که به پیش بینی دانشمندان سبب نابودی حیات و هستی خواهد شد) و از زمان شکل گیری جهان و انفجار بزرگ (بینگ بنگ) به شکل گیری اشکال پیچیده حیات اشاره کرد اشکالی از حیات که در درون خود هوش و آگاهی را نیز پرورش دادند و در ابتدا به دلیل تنوع اندک در گونه های حیاتی بی نظمی (آنتروپی) بسیار اندک را ایجاد میکردند اما به مرور و با تغذیه زمین از انرژی خورشیدی گونه های متنوع حیاتی شکل گرفت و همین امر نخستین گام افزایش آنتروپی را سبب گردید وی در ادامه به نظریه برخی دانشمندان ستاره شناس در خصوص نابودی زمین و بازسازی دوباره زمین اشاره کرد که همان ماهیت قانون دوم ترمودینامیک بوده و به فتوسنتز طبیعت اشاره دارد و آنچه مارکس در تئوری ماتریالیسم تاریخی خود آن را خود بسندگی یا خود ساماندهی طبیعت نامید سپس با اشاره به کتاب دل در هوای پاک و مواردی که دکتر ابتکار به آن اشاره کرده افزود که طبق اصل دوم ترمودینامیک آنتروپی و بی نظمی هرگز کاهش نیابد و این اصل همواره در حکم نابودی عمل میکند و آنتروپی و قانون دوم ترمودینامیک از ابتدای آفرینش اساس اصلی تغییر و پیری و کهولت در جهان میباشد وی بیان داشت آنتروپی را در همه ابعاد زندگی میتوان مشاهده کرد برای مثال اگر حافظه کامپیوتر شخصی خود را پاک کنیم قانون دوم ترمودینامیک در کامپیوتر اتفاق افتاده است زیرا قانون دوم اصل را بر بازگشت ناپذیری میداند در ادامه بخش سوم بحث ، به رابطه قانون دوم ترمودینامیک و رساله دکترای مارکس در خصوص تفاوت مفهوم طبیعت در اندیشه دموکریست و اپیکور در یونان باستان پرداخت دموکریست از جمله کسانی بود که منشأ جهان را بر خلاف فلاسفه دوران خود جدای از عناصر چهارگانه یعنی خاک و آب و آتش و باد میدانست وی اعتقاد داشت که منشأ جهان باید یک عنصر کاملاً با ثبات و مطلق باشد از این جهت با مطالعه فراوان در طبیعت به اتم رسید و اتم را غایت هر چیز میدانست وی از پیشگامان اتم شناسان یونان باستان بود و در اعتقاد خود تا آنجا پیش رفت که حتا روح انسان را تشکیل شده از اتم های سبک میدانست که بعد از مرگ نابود خواهند شد ' شاید به نوعی وی نخستین نظریه پرداز ماتریالیسم در تاریخ باشد ' در اندیشه دموکریست اتم ها از سرعت و جهت ثابت حرکت میکنند که این خود نوعی جبر گرایی را از دید دموکریست نشان میدهد حال آنکه قانون دوم ترمودینامیک بر پایه آمار و احتمالات بوده و اتم برای خروج از مسیر خود و تولید آنتروپی نیاز به نوعی آشفتگی در حرکت خود دارد و این همان نقطه اساسی تفاوت تئوری دموکریست و اپیکور میباشد زیرا اپیکور بر خلاف دموکریست قایل به جبر گرایی نبوده و اختیار را در تئوری خود بر میگزیند لذا لازمه اختیار بردن زنجیر ضرورت و جبر از پای

خویش است نگاه تغییر رخ خواهد داد^۱ پس آنچه نظریه اپیکور و قانون دوم ترمودینامیک را بهم پیوند میدهد خروج از بند ضرورت و همانا خروج اتم در مسیر مستقیم و سرعت مشخص میباشد^۲ نکته دیگر هم مسیر شدن فرآیندهای موازی با اصل دوم ترمودینامیک میباشد که بر اساس آن هر گونه فرآیند موازی با اصل دوم سبب تغییر و تخریب در ساخت ها میگردد^۳ از این دیدگاه میتوان حتما انتقادهای وارده بر نظریه ساختار گرایی در جامعه شناسی را نیز بر اساس قانون دوم ترمودینامیک تحلیل کرد^۴ قانون دوم، انسان و گیاه و زمین و هستی را چون یک سیستم شیمیایی ناپایدار میدانند که ناپایداری و زوال آنها در دستان طبیعت میباشد^۵ در تئوری اپیکور سرعت و مسیر مشخص باعث خلق پدیده ها و طبیعت نمیکرد^۶ بر اساس همین فرضیه نیز استیون هاوکینگ ثابت کرد که جهان بر اساس بی نظمی شکل گرفته است^۷ یعنی همان قانون دوم ترمودینامیک و دقیقا بر عکس آنچه که ما اعتقاد داریم جهان بر اساس نظم شکل گرفته است^۸ اپیکور در تبیین تئوری خود بیان میکند که تغییر در ذات اتم وجود دارد و هیچ نیروی خارجی و طبیعی یا مافوق طبیعی در تغییر آن دخالتی ندارد^۹ از این رو وی نقش خدایان را در دخالت در امور دنیوی انکار میکند و روح آرامی و سرشار از آرامش خدایان را به دور از مشکلات و هیاهوی این جهان میدانند^{۱۰} از این رو شاید بتوان اپیکور را نخستین اومانیسیم برشمرد که بصورت تئوری و تحلیلی اعتقاد خود را آشکارا بیان نمود^{۱۱} وی خصیصه آفرینندگی را از خدایان گرفت و آنان را نوعی هستی اخلاقی معرفی کرد^{۱۲} ' کاوه حق پرست در ادامه به تئوری ماتریالیسم تاریخی مارکس اشاره کرد^{۱۳} وی اظهار داشت که مارکس دو نوع هستی را برای اتم در نظر گرفت^{۱۴} هستی نسبی و هستی مطلق^{۱۵} هستی نسبی را حرکت اتم در مسیر مستقیم میدانست یعنی آنچه دموکریت بدان باور داشت و هستی مطلق را برآمده از فردیت محض اتم میدانست یعنی همان اومانیسیم اپیکوری^{۱۶} مارکس هستی مطلق اتم را هان نیروی خودبسندگی یا خود ساماندهی طبیعت معرفی کرد یعنی همان چیزی که ما آن را قانون دوم ترمودینامیک مینامیم^{۱۷} اپیکور برای گریز از جبر گرایی دموکریت قدرت اشتیاق بشر برای رهایی از باور زائیده طبیعت بودن را پیشنهاد میکند و تحقق این امر را نیاز به خود گاهی میدانند که در غیر این صورت انسان خود را همچون وجودی محو در دیگری میدانند و به اعتقاد اپیکور این یک ارتباط مادی صرف بوده که هرگز به خودآگاهی نخواهد رسید^{۱۸} این تعبیر در قانون دوم ترمودینامیک مانند گرمای حاصل از کار انجام شده در یک فرآیند ترمودینامیکی بوده و گرما همان خودآگاهی برآمده از رها شدن از زنجیر جبر میباشد و حالا این خودآگاهی در فلسفه اپیکور و گرمای حاصل از کار در فرآیند ترمودینامیکی باید چگونه عمل کنند؟ در فلسفه اپیکور غایت خودآگاهی، دوستی و اتحاد و همبستگی میباشد و در قانون ترمودینامیک باید از گرمای حاصل در مسیر کمک به حفظ ذخایر زیست محیطی استفاده کنیم^{۱۹} در غیر این صورت رها شدن این گرما در محیط زیست، عواقب آن همان خواهد شد که اکنون میبینیم^{۲۰} در فلسفه مارکس نیز انحراف اتم از مسیر خود که نشانه خودآگاهی میباشد در مسیر رهایی انسان از بند جامعه طبقاتی^{۲۱} مبارزات طبقاتی و مبارزات ارباب و رعیتی انجامید و این خودآگاهی تبدیل به موتور محرکه تاریخ در فلسفه ماتریالیسم تاریخی مارکس شد^{۲۲} کاوه حق پرست در پایان ۵ مورد را برشمرد که به اعتقاد وی میتواند دلایلی باشد بر این که چرا دکتر ابتکار این مبحث را در کتاب خود گنجانده است: ۱- نقش آزاد سازی گرما در فرآیندهای ترمودینامیکی^{۲۳} ۲- تاثیر مخرب این گرما در صورت عدم استفاده بهینه از آن^{۲۴} ۳- ریشه یابی قوانین ترمودینامیکی خصوصاً قانون دوم و ماهیت عمل فتوسنتز^{۲۵} ۴- بیان ارتباط بین علوم مهندسی و طبیعت^{۲۶} ۵- بیان دیدگاه های ماتریالیستی در تبیین قوانین ترمودینامیکی و نفی و ناکارآمدی این دیدگاه ها از نظر ایشان^{۲۷} سپس اسماعیل حسام مقدم در خصوص تمرین دیالکتیک در مباحث بین رشته ای و اینکه به اعتقاد وی محیط زیست یک موضوع بین رشته ای میباشد سخن گفت و از فلسفه ویکو در تبیین مسیر تاریخی تا غایت آن در فلسفه مارکس اشاره کرد^{۲۸} در ادامه دکتر دلشب رئیس سازمان حفاظت محیط زیست نیز در تایید بین رشته ای بودن علوم و این که همه علوم نشأت گرفته از طبیعت میباشد به بیان خاطره ای از زبان زنده یاد منوچهر آتشی پرداخت، که چگونه در کافه ای دور هم گرد می آمدند و دیگر نویسندگان همچون صادق هدایت و دیگران حضور داشتند و هر یک به زبانی ادبیات را از درون طبیعت بیرون میکشید و تفسیر میکرد و به حوزه های دیگر علوم ربط میداد و این که خود آتشی در اشعاری مانند آوازه های درنا و فصل تهمینه چگونه در اولی تسلط به شیوه زندگی درنا در طبیعت و در دومی تسلط خود بر شاهنامه را نشان داده است^{۲۹} از سویی دیگر به مجله چیستا به سردبیری دکتر پرویز شهریاری اشاره کرد که ایشان به عنوان یک ریاضی دان چگونه ارتباط زیبایی بین ریاضی و فلسفه و هنر ایجاد کرده بودند^{۳۰} و همچنین مجله علم و دانش را نام بردند مربوط به انجمن فروهر که همواره مطالب هم در باب محیط زیست دارد^{۳۱} و کتاب اکولوژی اجتماعی نوشته حسین شکوهی که با چه ظرافتی مباحث اجتماعی را در فضای بین رشته ای تحلیل کرده است^{۳۲} و اشاره ای به معماری اروپا و معماری بوشهر نیز نمودند به عنوان مثال هایی از تفکرات تعین یافته در فضای بین رشته ای^{۳۳} سپس به کمبود آگاهی و عدم علاقه به کسب آگاهی در میان مردم اشاره کردند^{۳۴} بعد از ایشان محسن عباسپور فعال فرهنگی در

خصوص تحلیل صورت گرفته در بحث قانون دوم ترمودینامیک و اندیشه های جامعه شناسان اثبات گرا اظهار داشت که ایشان به دلیل استفاده از زبان علوم مهندسی در تبیین های تفکرات جامعه شناختی و علوم انسانی نتوانستند به خوبی این کار تطبیقی را انجام دهند و پیام خود را به درستی و شفاف به جامعه انتقال دهند پس از ایشان خانم شیرزاد کارشناس ارشد زمین شناسی و استاد دانشگاه در خصوص این بحث بیان داشت که اکنون ما به این تضاد دچاریم که هدف ما چیست آیا نجات انسان هدف است یا نجات زمین و محیط زیست؟ ایشان در پایان صحبت های خود این نکته را یادآور شد که با توجه به سپری کردن درس ترمودینامیک در دوره تحصیل اما با شنیدن این تحلیل ها در خصوص رابطه ترمودینامیک و فلسفه مارکس و محیط زیست اکنون دیدگاه وی به این قانون کاملا تغییر کرده است در پایان از طرح کتابخوانی در مهدکودک ها سخن به میان آمد که مژگان تنها کارشناس ارشد روان شناسی و استاد دانشگاه پیشنهادی در خصوص کتاب خوانی همراه با تاتر و نمایش را برای جذاب بودن آن نزد کودکان ارایه نمود جلسه هفته آینده حلقه خوانش زیست محیطی بوشهر در محل رصدخانه آموزش و پرورش واقع در روستای گورک سادات برگزار خواهد شد زمان دقیق آن به آگاهی خواهد رسید

This entry was posted on Friday, October 9th, 2015 at 9:54 pm and is filed under [اقتصاد فرهنگی, اقلیم و بوم, گزارش و گفت و گو, محیط زیست](#).
 You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. You can leave a response, or [trackback](#) from your own site.